

Strategian väliarviointi ja tulevaisuuskatsaus 2030

Aluehallitus 11.03.2025
1839/00.01.01.04/2024

Valmistelija strategijaohhtaja Anu Pihl, p. 050 320 4896

Selostus asiasta **Yleistä**

Hyvinvointialuelain 41 §:n mukaan hyvinvointialueella on oltava strategia, jossa hyvinvointialueen aluevaltuusto päättää toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Hyvinvointialueen strategian tulee perustua arvioon hyvinvointialueen tilanteesta strategian laatimishetkellä sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista hyvinvointialueen tehtävien toteuttamiseen.

Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyi 14.6.2022 § 63 Keski-Suomen hyvinvointialueen ensimmäisen strategian, joka ulottuu vuoteen 2030. Strategiassa on päätetty hyvinvointialueen visiosta, missiosta, arvoista, tavoitteista sekä menestystekijöistä.

Strategian yksi keskeinen osa ovat menestystekijät, joiden pohjalle on rakennettu strategian toimeenpano-ohjelma. Kukin toimeenpano-ohjelma toteuttaa menestystekijöille aluevaltuuston hyväksymiä linjauksia, joita on yhteensä 42. Toimeenpano-ohjelma ei ole ollut varsinainen strategian väliarvioinnin osa, mutta työskentelyn aikana on noussut esiin tarve jatkossa selkeyttää ja yksinkertaistaa toimeenpano-ohjelman kokonaisuutta.

Hyvinvointialuelain mukaan strategia tarkistetaan vähintään kerran aluevaltuuston toimikaudessa. Aluehallitus päätti käynnistää strategian väliarviointityön ja siihen liittyvän tulevaisuuskatsauksen valmistelun kokouksessaan 10.9.2024.

Strategian väliarvioinnin lähtökohdat ja tavoite

Strategian hyväksymisen jälkeen moni asia on muuttunut niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Jännitteet maailmanpolitiikassa ovat kiristyneet. Haasteet hyvinvointialueiden rahoitusmallissa ja rahoituksen perusteissa ovat tulleet toiminnan kautta näkyväksi. Asukkaiden palvelutarpeet ovat kasvaneet ja pandemian aikana syntyneet palveluvajeet ovat näkyneet ensimmäisen kahden toimintavuoden aikana.

Keski-Suomen hyvinvointialueen tulevaisuuskatsaus ja strategian väliarvioinnin tavoitteena on tarjota näkemys hyvinvointialueemme tulevaisuuden mahdollisuuksista, haasteista ja tarvittavista toimenpiteistä seuraavalle valtuustokaudelle.

Tulevaisuuskatsaus osana strategian väliarviointia

Tulevaisuuskatsausta on valmisteltu yhdessä strategian väliarvioinnin kanssa ja strategian toimivuutta ja ajantasaisuutta on tarkasteltu tunnistettujen tulevaisuuden muutostekijöiden näkökulmasta. Keski-Suomen hyvinvointialueen tulevaisuuskatsaus tarkastelee tulevaisuutta suhteellisen lyhellä aikajaksolla, vuoteen 2030 saakka. Karkea tutkimuskysymys on ollut ”Millaisten asioiden kanssa tulevilla valtuustokaudella työskennellään?”. Tulevaisuuskatsaus on valmisteltu

13.4.2025 valittavan aluevaltuuston työn käynnistymisen tueksi ja sen on tarkoitus antaa valittaville aluevaltuutetuille yleiskuva hyvinvointialueen tulevaisuuden näkymistä seuraavalla valtuustokaudella ja toimii sitä kautta myös perehtymisen välineenä.

Tulevaisuuskatsaustyöskentelyä on ohjannut aluehallitus. Operatiivisesta näkökulmasta työtä on ohjannut Keski-Suomen hyvinvointialueen johtoryhmä sekä hyvinvointialueen viranhaltijoista koostuva erillinen ohjausryhmä. Arviointiprosessiin on osallistettu laajasti luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita sekä keskeisiä sidosryhmiä.

Tulevaisuuskatsauksessa tunnistetut muutostekijät

Tulevaisuuskatsaukseen on yhteisen työskentelyn myötä valikoitunut tulevaisuuden 12 muutostekijää. Ne kuvaavat Keski-Suomen hyvinvointialueen toimintaympäristön keskeisiä muutoksia ja epävarmuuksia, joihin tulee varautua tulevan valtuustokauden aikana. Muutostekijät on jäsennelty toisiaan tukeviin teemoihin niiden sisällön sekä työpajoissa käydyn keskustelun perusteella.

- Globaali, kansallinen ja paikallinen taloustilanteen muutos
- Ohjauksen, rahoituksen ja politiikan muutokset
- Alueen kuntien elinvoiman ja talouden kehittyminen
- Osaavan henkilöstön saatavuus ja työn tekemisen murros
- Alueen väestössä tapahtuvien muutosten kehitys
- Yhteisöllisyys ja asukkaiden aktiivisuus
- Palveluntuottajakentän ja palvelutuotannon kehitys
- Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden kehitys
- Planetaarinen terveys ja hyvinvointi
- Digitalisaation, tekoälyn ja teknologian kehitys
- Varautuminen ja turvallisuustilanteen muutokset
- Asukkaiden luottamus julkisiin palveluihin

Jokaiseen muutostekijään on liitetty tulevaisuuskatsauksessa lyhyet kuvaukset sekä siihen liittyvät asiantuntija-arviot, joissa pohditaan erityisesti muutostekijän vaikutuksia Keski-Suomeen ja Keski-Suomen hyvinvointialueelle. Perehtymisen tueksi on myös valmisteltu diaesityksen muotoon oheisaineisto jokaisesta muutostekijästä. Oheisaineisto sisältää kustakin muutostekijästä yleisen kuvauksen, tietoaineistokortit ja kuvauksen siitä mitä hyvinvointialueella jo nyt tehdään muutostekijän kokonaisuuteen liittyen.

Lisäksi tulevaisuuskatsauksessa kuvataan tulevaisuustyöskentelyn alustava vuosikello, joka on tarkoitus sovittaa yhteen kansallisen sekä Keski-Suomen muuhun vastaavaan toimintaan.

Strategian väliarviointi

Keski-Suomen hyvinvointialueen strategia hyväksyttiin kaksivaiheisena prosessina. Kesäkuussa 2022 hyväksytty ensimmäinen vaihe sisälsi strategian yleislinjaukset (arvot, mission, vision 2030, tavoitteet ja menestystekijät). Toisessa vaiheessa toiminnan käynnistyttyä muodostettiin strategian toimeenpano-ohjelma valtuustokaudelle 2023–2025. Strategian väliarvioinnin kohteena on ollut erityisesti ensimmäisen vaiheen kokonaisuus ja myöhemmin toteutetaan toimeenpano-ohjelman päivittäminen strategian mahdollisen päivittämisen jälkeen.

Strategian väliarviointiprosessi

Strategian väliarviointi toteutettiin monimenetelmällisesti. Arviointiin osallistettiin hyvinvointialueen johtoryhmä sekä muu henkilöstö, asukkaat sekä luottamushenkilöt. Strategian väliarviointiin liittyen toteutettiin myös edellä kuvattu tulevaisuuskatsaus. Tutkimalla monimenetelmällisesti historiaa ja tulevaa suhteessa nykytilaan muodostettiin johtopäätökset strategian nykytilasta ja muutostarpeista.

Strategian mukaista edistymistä tarkasteltiin data-analyysin (*liite Strategian väliarviointiin liittyvä datapaketti*) avulla, jolla pyrittiin selvittämään kuinka strategian neljän päätavoitteen näkökulmasta toiminta on käynnistynyt menneinä kahtena vuonna. Suuri osa mittaritiedosta päivittyy kuitenkin vasta kuluvan vuoden aikana, joten näkymä historiatietoon oli kapea. Huomioitavaa on, että nyt saatavilla olevat indikaattoritiedot eivät kohdistu menneeseen valtuustokauteen, vaan kuvaavat tilannetta paremminkin strategian laatimisen hetkellä ja kuntien järjestämismenestyksien aikana.

Henkilöstö osallistui strategian arviointiin lokakuussa 2024 toteutetun Webropol-kyselyn kautta. Kyselyyn vastasi 177 tiimiä. Tiimejä pyydettiin pohtimaan hyvinvointialueen strategian näkymistä ja toteutumista työyksiköissä. Kyselyn avulla haluttiin selvittää miten strategia on toiminut arjessa, mikä on ollut erityisen tärkeää yksikköjen näkökulmasta ja onko jotain, mitä strategiassa tulisi jatkossa uudistaa. Lisäksi pyydettiin näkemyksiä siitä, miten hyvin strategia tunnetaan yksikössä sekä työyksiköiden muita toiveita, huomioita ja palautetta strategiaan liittyen.

Henkilöstön lisäksi strategian väliarviointiin osallistettiin asukkaat. Asukaspaneeli koottiin joulukuussa 2024 panelisteista, jotka olivat jo perehtyneet palveluverkkotyön aikana hyvinvointialueen toimintaan kevään 2024 asukaspaneelissa. Osallistujia asukaspaneelilaisuudessa oli yhdeksästä eri Keski-Suomen kunnasta, yhteensä 16 henkilöä. Panelistit arvioivat strategian elementtejä; missiota, visiota, arvoja, tavoitteita ja menestystekijöitä, niiden tarkoituksenmukaisuutta ja ajankohtaisuutta tässä hetkessä.

Luottamushenkilöt arvioivat strategiaa toimielinten työpajoissa, jotka toteutettiin marras-joulukuun aikana 2024. Toimielintyöpajat pidettiin vaikuttamistoimielimille, lautakunnille, jaostoille ja aluehallitukselle. Työpajoissa pyydettiin arvioimaan, mikä strategiassa on hyvää, arvokasta ja säilytettävää sekä mitä täsmennettävää tai pois otettavaa strategiassa on. Lisäksi aluevaltuusto käsitteli strategian väliarviointikonaisuutta seminaarissa tammikuussa 2025.

Yhteenveto väliarvioinnin tuloksista

Strategiaan on oltu pääosin tyytyväisiä ja se palvelee arvioinnin mukaan edelleen myös tässä ajassa. Strategiaa pidetään kunnianhimoisena, laajasti hyväksyttynä ja ajankohtaisena. Sen toteuttaminen on kuitenkin vasta alkanut ja se vaatii vielä konkretisointia ja jalkauttamista osaksi arkea. Taloudelliset haasteet vaikeuttavat strategian toimeenpanoa ja herättävät huolta strategian realistisuudesta.

Konkreettisina kehittämissuunniteluksina visiota sekä missiota esitetään tarkennettavaksi, jotta hyvinvointialueen perustehtävä hoidon, huolenpidon ja pelastamisen osalta näkyisi selkeämmin. Jatkokehityksessä painopisteinä korostuvat talouden realiteetit, henkilöstön hyvinvointi, alueellinen tasa-arvo ja varautuminen.

Strategian väliarviointi on liitteenä olevan raportin osa 2.

Esittelijä

Hyvinvointialuejohtaja Tollet Jan

Päätösehdotus

Aluehallitus päättää:

1) merkitä hyvinvointialuelain mukaisen strategian väliarvioinnin ja siihen liittyvät oheisaineistot tiedoksi sekä

2) esittää aluevaltuustolle, että se merkitsee tulevaisuuskatsauksen ja strategian väliarvioinnin tiedoksi ja saattaa sen seuraavalle valtuustolle huomioon otettavaksi strategian päivittämistä varten.

Päätös